

Особливості побутових танців українського народу

Вступ

український народний танець

У формуванні танцюриста народно - сценічний танець відіграє значну роль.

Вивчаючи танці різних народів, їхній стиль та манеру виконання. Він набуває знань, необхідних для творчого сприйняття і емоційного відтворення художніх образів.

Виконавська майстерність багато в чому залежить від чіткого й легкого виконання технічно складних рухів [2]

Народно - сценічний танець - це не тільки твір народної хореографії, що зазнав певної художньої обробки, або творчою групою професіоналів чи самодіяльного колективу, новий танець, що нерідко поєднує в собі ознаки і властивості кількох жанрів.

Переважає більшість творів саме цього жанру - сюжетні композиції, де за незначний відрізок часу балетмейстер відтворює певні події, явища, які підказані самим життям.

Тематична своєрідність і оригінальність, різноманітність вирішення цих тем засобами танцювального мистецтва, виразність національного колориту - усе це риси. Притаманні народно - сценічному сюжетному танцю.[4]

Основою української народної хореографії є метелиці, гопаци, козачки, коломийки, гуцулки, кадрилі, польки. Усі відомі танцювальні рухи та їх варіанти - це наслідок багатовікової народної практики в галузі мистецтва танцю. Вивчаючи технологію виконання танцювальних рухів, можна помітити, що в їх основі лежить той чи інший момент трудового процесу або якоїсь дії людини. [6]

Хореографічне виховання має велике значення для розвитку людини, засобами танцювального мистецтва воно прививає любов до всього красивого, витонченого. Головне в танці - це втілення його ідейного задуму, який розкривається через пантоміму, відповідні пластичні рухи, живі і дійові образи. Треба також завжди мати на увазі, що тільки емоціями не можна правильно розкрити зміст танцю. Потрібна якість думки, точність рухів, доповнення емоційних почуттів [1]

Об'єктом дослідження: український народ, його життя, побут, звичаї, обряди, традиції.

Предметом дослідження є - народний танець, як джерело народно - сценічної хореографії.

Метою дослідження є популяризація української народної хореографії серед сучасної молоді.

Наукова новизна одержаних результатів: Популярність українського народного танцю не лише в Україні, а й за її межами.

Практичне значення одержаних результатів: З кожним роком, народний танець набирає популярності серед дітей та молоді, з'являються нові стилізовані напрямки, що викликають великий інтерес у глядача.

Завдання дослідження:

- 1.1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження українського народного танцю.
- 1.2. Визначити особливості історичного розвитку українського народного танцю.
- 1.3. Розглянути національний колорит, як невід'ємна складова української народної

хореографії.

1.4. Втілити сценічний образ українського костюму, як скарбниці духовної культури народу.

Розділ 1. Історичний аспект досліджуваної проблеми
український народний танець

1.1 Історія виникнення українського народного танцю

Український народ здавна славився яскравим народним мистецтвом. Кожна визначна подія в житті громади чи сім'ї перетворювалась у свято, на якому виконували пісні, танці, під інструментальну музику. Таких подій було дуже багато.[2]

В сиву давнину напровесні, як тільки забринить в небі чарівна пісня жайворонка, дівчата гуртом виходили на околиці села чи міста і піснями, які називають веснянками, гаївками чи гаїлками, «закликали весну». В змісті цих радісних пісень відображені воскресаючі природа, тема кохання тощо. Вславляючи прихід весни, дівчата в своїх піснях - веснянках опоетизовували природу, уявляти її в образі людини, яка несла їм радість і щастя. Весною, коли земля вкривалася зеленим килимом, пролісками та іншими барвистими весняними квітами, молодь все своє дозвілля проводила на лоні природи. В цей період року здебільшого дівчата - іноді разом з хлопцями - виконували так звані танки (їх називають хорородами). Незважаючи на те, що хоророди є природним продовженням веснянок, за характером виконання вони від них відрізнялися, бо пісенні мелодії супроводжувалися відповідними рухами, жестами та мімікою.

Отже, хоророди є первісною формою народного танцювального мистецтва, яке збереглося і дійшло до наших днів. Це весняні хоророди - «Подольночка», «Перепілочка», «Мак», «Просо», «Король», «Нелюб», «Кривий танок», «Галка», та багато інших. Серед них були і такі, що за характером нагадували ігри та розваги, зокрема хорород «Нелюб». Тому й не дивно, що молодь і діти поряд з виконанням хорородів влаштовували різні ігри та розваги: довгу лозу, тісну бабу, хрещик, квач. Найпоетичнішим святом, яке широко відзначалося на Україні, слід вважати Івана Купала (Купайла). Починалось воно в ніч на 24 червня. До цього свята молодь заздалегідь старанно готувалась: робили опудало, готували деревця (називали їх «Мареною» або «Купалом») Основною метою цих хорородів є кохання. На відміну від весняного циклу хорородів на Купала їх виконують хлопці та дівчата разом. Обов'язково розкладається велике вогнище, через яке стрибають дівчата і хлопці в парах.

Часто на свято Купала молодь запрошувала музик - виконавців на народних інструментах які в ансамблі разом супроводжували пісенну мелодію.

Восени розпочинався весільний період, бо цей обряд - один з найскладніших. Він складався з сватання, заручин, гільця, короваю та самого весілля. Центральними особами весілля є молода та молодий. Крім родичів і найближчих друзів, приходили подивитися на весілля і розважитися всі, кому забажається. Коли всі сідали за столи, на вулиці музика грала танці - метелиці, гопаки, козачки, коломийки, польки, вальси, кадрили. На другий день весілля відзначали родичі. Змінювався відповідним чином і репертуар, його основу складали різноманітні триндички, приспівки, дрібушки, а

також гопаки, козачки, коломийки (в західних областях України), польки, вальси. Часто виконувалися сюжетні танці - «Шевчики», «Козак - голяр».

Крім обрядів веснянки, Купала та весілля, молодь України колись проводила своє дозвілля на вулицях та вечорницях. На них можна було почути все: небилиці, казки, дотепні слівця, пісні. Проте вулиця чи вечорниці не обходились без танців, тут танцювали метелицю, гопака, козачка, коломийку, польку, кадрили, камаринську, мазурку, вальс. В наш час вечорниці вийшли з побуту народу. Культурним центром міста і села став клуб, будинок культури. В них молодь дивиться спектаклі, слухає концерти самодіяльних та професіональних колективів.

Культурне життя молоді внесло великі зміни, які вплинули відповідним чином на традиції. Перед юнаками ті дівчатами відкрито широкі можливості для виявлення і розвитку своїх здібностей в мистецькій галузі культури.

Новий напрям в культурному житті молоді позначився також на відповідні диференціації танцювального мистецтва. Хороводи, метелиці, гопаки, козачки, коломийки й сюжетні танці - «Лісоруби», «Ковалі», «Опришки», «Аркан» майже повністю перейшли в репертуар професіональних і самодіяльних колективів, їх тепер виконують переважно на сцені. Народні обряди та звичаї в громадському і домашньому побуті на Україні мають ту чи іншу художню частину, органічним елементом якої є завжди танці.

Одним із найдавніших танців в Україні, що здобув популярність і всьому світі, є гопак. І сьогодні він залишається одним із джерел інформації для якісного формування стилів рукопашного бойового мистецтва (спис, хрест, вихиляс). Козацький танець зазнав змін коли партнеркою чоловіку стала жінка. Вона, як свідчить етнографи, надала цьому «дикому» танцю шляхетності, грації та елегантності. Головна чарівність цього оригінального танцю і вся його природна сила полягає в тій порівняно особистісній свободі, коли кожен може на власний розсуд створювати різноманітні комбінації.[12]

«Метелиця» - вид хороводу. Тема метелиці передається динамікою танцю, швидкою зміною фігур та різноманітними кружляннями, що створює враження заметілі. Звідси й походить назва танцю. «Польки» й «кадрилі» теж досить поширені в Україні. Ці танці яскраві та життєрадісні. Створюються вони на основі народних танців із безліч фігур. У цих танцях використовується принцип змагання між групами виконавців або парами.

«Коломийки» й «гуцулки» відзначаються багатством танцювальних рухів, барвистістю хореографічного малюнка, жвавим темпом виконання, вражають глядачів яскравим оригінальним колоритом, властивим лише західним областям України. Основним композиційним елементом є коло, яке поступово розділяється на менші кола, які доходять до пари в колі. Деякі етнографи вважають, що від слова «коло» і походить назва «коломийка».

1.2 Український танець, як складова частина народно-сценічної хореографії Українське народне танцювальне мистецтво завжди привертало увагу професіональних митців. У п'єсах українських драматургів в минулому широко використовувалися співи і танці. На Україні стало традицією, що драматичні актори

неодмінно повинні вміти співати і танцювати. Багатогранність таланту відзначалися М. Садовський, М. Заньковецька, М. Кропивницький та багато інших корифеїв українського класичного театру.[22]

Видатні митці українського театру дуже великого значення надавали масовим сценам. Насичуючи їх етнографічними деталями, вони використовували для цієї мети хори, оркестри і танцювальні групи. Українські народні танці на сцені театру ставали невід'ємною частиною театрального видовища. Підсилюючи національний колорит вистави в цілому, вони допомагали донести ідею твору до глядача.

Проте лише після Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні почали ставили балетні спектаклі, в яких органічно злило класичне хореографічне мистецтво з українським танцювальним фольклором. З'являються балети: «Пан Каньовський» М. Вериківського, «Лілея» К. Данькевича(темою цього балету послужив однойменний твір Т. Г. Шевченка), «Лісова пісня» М. Скорульського, написаний на основі драми - феєрії. Лесі Українки, «Маруся Богуславка».

М. Вериківський і М. Скорульський пишуть два варіанти балету «Бондарівни», близького за змістом до балету «Маруся Богуславка», А. Кос - Анатольський написав балет «Хустка Довбуша», в якому зображений легендарний народний герой Олекса Довбуш. «Сойчине Крило» за мотивами одноіменної новели І. Франка. Г. Жуковський створив балет на сюжет старовинної казки «Ростислава», де висвітлено віковічну дружбу слов'янських народів. Здійснюючи постановку цих балетів, балетмейстери максимально використовували матеріали хореографічного мистецтва, як українського, так і інших народів. Саме цим завдячує наш балет народному артисту СРСР Вірському, народному артисту СРСР В. Вронському, заслуженій артистці УРСР Н. Скорульській, заслуженій артистці УРСР Г. Березовій, народному артисту УРСР С. Сергееву та іншим українським балетмейстерам.[19]

У формуванні танцюриста народно - сценічний танець відіграє значну роль. Вивчаючи танці різних народів, їхній стиль та манеру виконання, він набуває знань, необхідних для творчого сприйняття і емоційного відтворення художніх образів. Виконавська майстерність багато в чому залежить від чіткого й легкого виконання технічно складних рухів. Відомо, що острах перед технічними труднощами позбавляє виконавця артистичності. Рухи його сковані, замість осмисленого художнього виконання - боязкість, невпевненість, безбарвність.[17]

Танці типу «Коломийки» і «Гуцулки» танцюються переважно по колу і в парах. «Польки» та «Кадрилі» схожі за мелодійною побудовою, але відрізняються за композицією та рухами. Всі українські танці важко перелічити, для нього потрібна спеціальна наукова праця, створена зусиллями не одного науковця, етнографа, музикознавця, хореографа. Поки ще не пізно, слід спорядити для запису танцювального фольклору спеціальні етнографічні експедиції, оснащені сучасною апаратурою і сформовані з досвідчених фахівців.

1.3 Історія розвитку українського костюму

Розвиток українського костюма на всіх його етапах відбувався в тісному зв'язку з іншими культурами. Традиційне вбрання розкриває глибинне коріння історії українського народу, пов'язане з найкращими досягненнями культури Київської Русі.

Велике історичне значення українського народного костюма безумовне. Від глибокої давнини і протягом усього існування він задовольняв не лише матеріальні, а й духовні потреби людини, виконуючи необхідні, побутові, соціальні, обрядові функції. Його високий мистецький рівень, емоційна насиченість яскраво відбивають світогляд, естетичні уподобання, саму психологію українського народу. Це самобутнє явище посідає визначне місце не тільки в національній, а й у європейській культурі. Вигідне географічне розташування України створило передумови у постійному спілкуванні з цивілізаціями Давнього Світу, Візантією, народами Сходу, а згодом і Західної Європи.

Вигідне географічне розташування України створило передумови формування на її території ранніх центрів культури, які перебували у постійному спілкуванні з цивілізаціями Давнього Світу, Візантією, народами Сходу, а згодом і Західної Європи. Пожвавлені водні і сухопутні торговельні шляхи, що пролягли Україною, забезпечували культурні контакти, а також обмін товарами між Північчю та Півднем, Заходом і Сходом. Це відіграло значну роль у становленні та розвитку української культури.

Найдавніші риси у традиційному вбранні зберігаються на тих землях України, де були ранні слов'янські поселення древлян, сіверян, полян та інших племен, на основі яких сформувалися перші давньоруські князівства.

На костюмі українців суттєво позначилась етнічна історія - народу: поступове заселення українських земель, яке супроводжувалося змішанням культур різних районів, сусідніми та віддаленими народами. Так у процесі історичного розвитку українських земель окреслювалися локальні особливості національної культури, що знайшло виразний відбиток і в одязі.

Зберігаючи традиції, український костюм постійно розвивався й трансформувався. Деякі елементи традиційного костюма, які дійшли до нашого часу: колорит, характер, орнамент, окремі деталі тощо, несуть сліди найдавніших цивілізацій. Виразність і функціональність українського костюма досягалася завдяки використанню різноманітних матеріалів, простоті та форм, багатству видів, композиції і техніки прикрас та оздоблень, єдності конструктивних, технологічних і художніх прийомів. Сорочкою обгортали новонароджених, її шила-вишивала наречена для жениха, в ній прокладали першу борозну і проводжали в останню путь; "народитись в сорочці" значило бути щасливим; сорочка в недобрих руках могла принести хвороби, лінощі, а навпаки - спритність і таланти.

Сорочка не розрізняла ні чоловіка, ні жінки, ні старого, ні малого. Як дівчина ставала до роботи по господарству, то покривала сорочку запаскою. Парубок дорослішав - йому шили перші штани десь у п'ятнадцять років. Поясний одяг, підкреслюючи тілесний низ людини, виразно промовляв про її зрілість і статеву належність. Так поли верхнього одягу загортали в різні боки.

І наостанку увінчували голову людини. За давніми віруваннями, волосся мало магічну силу. Нею наділяла земля. Яка теж мала волосся - ниву. Дівчата ходили з розпущеними косами, підтримуючи їх вінцем, обручем, перев'язкою. Заміжні жінки до останньої волосини все ховали під жорсткий чіпок: "засвітити волосся", ходити з

непокритою головою було великим гріхом, бо простоволоса накликала неврожай, хвороби і пошесті.

Основу українського жіночого костюма становить сорочка - кошуля. Вона довше чоловічого і складалася з двох частин - нижня частина шилася з більш грубої матерії. Сорочки українських горян-бойків та лемків кроїлися з двох частин і надягалися окремо. Зустрічаються в українців і цільні сорочки (додільні) - сааме вони вважаються у жінок ошатними та святковими.

У залежності від крою українські сорочки поділяються на три типи: туникообразна, поліковіе (з уставками), на кокетці.

Етнічні контакти з інонаціональним населенням не могли не позначитися на традиційному одязі українців. Взаємодія з мешкаючими поряд росіянами, німцями, зі степовими народами знайшло відображення в запозиченнях один у одного культурних явищ та вироблення спільних властивостей. Це підтверджується описом одягу українців Покровської слободи: "Верхній одяг малоросіян чоловіків полягає в плісовому і сукняному козакині або нанковому халаті, шароварах і чоботях, на голові носять картуз або поярковий капелюх. Повсякденний одяг, восени- суконна свита (Чапаєв), зимою кожух (овечий кожух), нагольний або критий сукном, залежно від стану. Жінки мають деякій верхній одяг таку ж, як і чоловіки: халат, кожух та чоботи. Але власне жіночий одяг: німецька сукня, сарафан і спідниця з кофтою. Голову покривають хустками, мало хто носить очіпки (волосники), обв'язані хустками. Багато хто з чоловіків голять бороди, залишаючи вуса і все інше стрижуть по-козацьки".

Верхній одяг українців різноманітний як по крою, так і по назвах. У науці виділяється 4 типу верхнього одягу:

Верхній одяг, отрезний по талії; нижня частина при цьому збиралася у великі складки (рясі) або в дрібну збірку, пришивалася до верхньої частини. Так шилася спідниця, свита, кожушанка (шуба), кірсетка - жіночий жакет без рукавів.

В останньому типі крою збірки робилися не тільки на спині, але і спереду, тобто навколо на талії. Таким одягом був чемер, чемерка, чамарка.

Головний убір кибалка, хомевка, хомля у своїй простій формі має вигляд обруча або дуги, оберненою назад. На нього українки накручували своє волосся. Кибалка служила як каркас для верхнього головного убору.

Спрощений варіант головного убору українських жінок - м'яка легка шапочка (очіпок, чепчик), яка зав'язувалася шнурком, продернутим крізь підшивку. Шили очіпок з шматка тонкої тканини різних кольорів, з поперечним підрізом на лобі. Подрез робилитак, щоб над чолом утворювалися дрібні зборки, тканина на чолі залишалася гладкою. На потилиці закладали рубець, через який продергівалі шнурок. Ошатні чіпці шили із золотої чи срібної парчі. Східноукраїнський сідлоподібний очіпок з двома стоячими гребенями поперек голови зазнав впливу южнорусского кокошника з двома гребенями.

Вишивка українського костюма багата і різноманітна. Нею прикрашали жіночі і чоловічі сорочки, верхній одяг, головні убори. Мотиви орнаментів, композиції, кольори передавалися з покоління в покоління, стаючи традиційними.

Рис. 5 - Традиційна українська вишивка

Орнаментальні мотиви були геометричними (ромби, розетки, зірки), рослинними. Способів вишивання і їх різновидів було багато. Найдавнішими видами народної вишивки були заволокання, занизування і настилування. Варіантом останньої техніки є широко розповсюджена на Україні вишивка гладдю. Відома техніка вірізування зазвичай застосовувалася з іншими видами вишивки. Крім естетичного значення, вишивка на одязі нерідко маркована вік людей, їх сімейне і соціальне положення. По колірній гамі вишивки українські сорочки поділяються на одноколірні, двоколірні і поліхромні. Перші характерні для Польщі, Чернігівщини і Полтавщини, двоколірні - переважно для Київщини і більшій частині Поділля, поліхромні - для Західного Поділля і Карпат.

Для вишивок північної частини України (північні райони Чернігівщини та Волині) характерний червоний колір. Вишивка цих районів аналогічна російської та булорусской. У середній смузі України (південь Чернігівщини, Полтавщина, Харківщина, Київщина, північні регіони Дніпропетровщини та Херсонщини) червоні колір зустрічається поряд з синім, рідше - з чорним. У південних районах до цих квітів приєднується жовтий. У Поділля чорний колір зустрічається в поєднанні з червоним. У районах, що межують з Бессарабією і Буковиною, зустрічається вишивка, збагачена бісером і металевими прикрасами, що зближує її з молдавською та південнослов'янської. Закарпатські ткани вишивки примикають до білорусько-російським. На Гуцульщині отримав багатосторонній розвиток типовий для всіх східних слов'ян прийом орнаменталізації тканин у вигляді чергуючихся гладких і орнаментованих смуг і бордюрів. В Українському художньому ткацтві одержала широкий розвиток рослинна орнаментика, улюбленим мотивом при цьому стала гілляста квітка чи дерево. Цей мотив характерний як для рушників, так і для килимарства, поширеного на Україні повсюдно, але особливо в центральній і східній її областях.

Для фарбування одягу та вовняної пряжі українці використовували рослинність - траву, кору дерев, квіти.

Наприкінці XIX - початку XX ст. українці перейшли на міський костюм, і багато рис національної традиційного одягу було втрачені.

Розділ 2. Теоретичний аспект традиційних танців українського народу

2.1 Анотація

Український народ здавна славився, яскравим, народним танцювальним мистецтвом.

«Де радощі та веселощі», там завжди танці, прикладом цьому є народні звичаї та обряди в громадському та домашньому побуті, які панують на Україні.

Україна ділиться на 24 регіони, в яких зустрічається символічні за напрямком та характером різноманітні танці.

На поліссі характерні танці з більш дрібними кроками з прискоком та підскоками.

Ігрова та трудова тематика характерна для поділля. А от танцювальна культура центральної України, взагалі дуже різноманітний і багатий танцем.

Стилістика

Народно-сценічний танець

Форма

Хореографічна композиція.

Жанр

Сюжетний танець.

Ідейно - тематичний аналіз хореографічного твору.

Ідея

Побут, звичаї та культура українського народу, як невідємна та складова частина України.

Тема

Відтворення різноманітної культури українського народу.

Конфлікт

Встановлюються різні звичаї, характерні для кожного регіону особливості, які вирішуються об'єднанням народним духом.

Наскрізна дія

Кожна частина України за весь історичний період була під впливом різних народностей, що знайшло відображення в музиці, рухах, характері виконання. Але український народ - це сильна, незалежна, дружня держава.

Надзавдання

Показати глядачам особливості побуту, традицій та характере українського народу.

Композиційно-архітектонічні елементи

Експозиція. Поява на сцені хлопців та дівчат одягнутих в костюми різних національностей.

Зав'язка. Показ виконавцями народних особливостей, притаманні даним регіонам України.

Розвиток дій. Дівчата показують свою красу та жіночність, привертаючи увагу хлопців до себе, а парубки заграючи та вихваляючись перед дівчатами, демонструють своє танцювальне вміння.

Кульмінація. Спільний танок усіх учасників, різної національності, як прояв воз'єднання України.

Розв'язка. Всі танцюючі закінчують танок та виконують дружній, народний, єдиний, український уклін.

Розділ 3. Методика постановки хореографічної роботи

3.1 Сценарно-композиційний план

Експозиціяфігура №116 тактів.

Зав'язкафігура №224 такти.

Розвиток дійфігура №324 такти.

фігура №436 тактів.

фігура №548 тактів.

Кульмінаціяфігура №616 тактів.

Розв'язкафігура №724 такти.

3.1.1 Музична основа твору

В українській хореографічній композиції «Моя Україна» використані українські народні мелодій у виконанні «Троїстих музик».

Форма: масовий.

Лад: мінорний з переходом в мажорний.

Структура - квадратна.

Музичний розмір: 2/4

Загальна кількість тактів: 332

Хронометраж: 5 хвилин 39 секунд

3.2 Втілення балетмейстерського задуму в постановку

3.2.1 Характеристика дійових осіб, виконавців

Дівчата(17- 20 років) - веселі, гарні. Вони передають красу та ніжність українських жінок, вірну опору чоловікам.

Хлопці(18 - 23 років) - сильні, вправні, жваві, сміливі. В їх образах втілено силу та велич українських чоловіків.

3.2.2 Костюми

Чоловічий костюм:

Центральна Україна: червоні або сині шаровари, широкі, довгі на поясі та біля кісточок. Вишита на рукавах, комірці та манішці українська сорочка, широкий пояс, який обкручує кілька разів талію, кінці заправляють по бокам і спускають вниз на 20 - 30 см, на ногах червоні чоботи.

Полісся: штани, вишита українська сорочка (даного регіону), білі штани поверх чобіт, пояс, солом'яна шапка, чорні чоботи.

Західна Україна: білі широкі штани з бахромою, полотняна біла сорочка. Поверх сорочки одягається кептарик, обшитий по краях гудзиками та блистівками.

Шкіряний пояс із застібками. На голові - шапка. На ногах - червоні чоботи.

Жіночий костюм:

Центральна Україна: довга вишита льняна сорочка з широкими рукавами, які зібрані трохи нижче ліктя. Вишивка на верхній частині рукавів, подолі та комірці. Поверх сорочки - шерстяна світлого кольору плахта. З під плахти на 5 - 6 см, видно вишиваний поділ сорочки. На плахту фартух (кольору корсети). На талії плахта обмотується вузьким кольоровим поясом. На шії різнокольорове намисто. На ногах червоні чоботи з каблучком. Наголові вінок із штучних квітів, до яких прикріплені різнокольорові стрічки, які спускаються по спині нижче талії.

Полісся: спідниця, українська сорочка, вишитий фартух червоний пояс, кокошнік, червоні туфлі на не великому каблучці.

Західна Україна: біла блузка з довгими рукавами, зібраними внизу вишитим манжетом, біла спідниця, фартух пришитий складками до поясу. На голові біла хустинка, на ногах червоні чоботи.

3.2.3 Реквізити та декорації, світлове вирішення постановки

Реквізит та декорації в постановці відсутні, світло яскраве та різнобарвне.

3.3 Літературно-графічний запис танцю

3.3.1 Графічний запис танцю

Умовні позначення:

Дівчата -

Хлопці -

Кількість виконавців:

В танцювальній композиції «Моя Україна» бере участь 6 хлопців та 6 дівчат, одягнутих в костюми різних регіонів України.

Таблиця

Сцен. Композ. план

Такти

Малюнки

Опис дії

Експозиція

Вступ 8 тактів

I фігура 8 тактів

Танцюючи стають парами, в прайх та лівих кулісах кулісах. пари рухаються по діагоналям, як зображено на малюнку.
Рух№1

17 -24

Тацюючі пари продовжують рухатися як показано на малюнку і виконують
Рух №2

25- 64

Танцюючі пари продовжують рухатися рухом №2. З правої та лівої куліси рухом №4 виходять дівчата тримаючись за руки.

65- 80

Дівчата стають в одну лінію і виконують рух №4. Хлопці стоять півколом руки

закриті на поясі.

81- 96

Дівчата рухом №1 йдуть як показано на малюнку і рухаються по колу рухом №2.

97 - 112

Дівчата розривають коло і рухом №1 йдуть як показано на малюнку, а хлопці рухом №1 підходять до дівчат.

113-120

Танцюючі виконують рух №1 , як показано на малюнку.

121-128

Виконавці разом виконують уклін до глядача

II фігура 16 тактів

1 -16

2 пари виконавців починають рухатись вперед як на малюнку полькою, руки тримають в 3 позиції. Всі інші пари теж саме на місці.

17 -32

Пари які по центру розбігаються на дві діагоналі рухом №3.

33 - 48

Центральні пари виконують рух№ 15. Всі інші пари теж саме.

49 - 64

Танцюючі пари виконують рух№16 по черзі. Дівчата виконують рух № 9, №11.
Хлопці спостерігають та жартують і виконують рух №6т, №8.

65 - 80

Дівчата виконують рух №10, №11.
Хлопці рух № 8.

81 - 96

Перша пара рухається вперед рухом №1 і виконують комбінацію. Друга пара здивовано споглядають на першу. Всі інші виконавці виконують польку на місці.

97 -112

Перша пара рухом №9 йдуть на задник сцени. Виходять друга пара рухом №1.
Хлопець виконує рух №8, дівчина рух №9.

113 -128

Центральні пари продовжують виконувати рух №3, стають в одну лінію, як на малюнку хлопці виконують рух №6, а відтяжку і сідають хлопцям на коліно.

III фігура 8 тактів

1- 8

Із задника сцени виходять дві інші пари рухом № 19. Пари які були на авансцені розходяться рухом №3, як на малюнку.

9 - 16

пари продовжують рухатися вперед,хлопці виконують рух № 18, а дівчата №19.

17 -24

Пари рухаються по колу навколо себе і заходять в коло.
Рух №17.

25 -32

Хлопці розходяться на півколо.

Рух № 8

Дівчата розходяться і утворюють велике коло. Рух № 7

IV фігура 32 такти

73-76

Дівчата рухаються по колу.

Рух №7.

Хлопці на першому такті стоять на місці, на другому розходяться за куліси.

77-80

Дівчата розходяться на велике коло.

Комбінація № 10

81 -82

Дівчата рухаються по колу, міняючись місцями.
Рух №5

83-84

Дівчата стоять по колу. Рух №8

85-88

Дівчата рухаються по півколу назустріч одна одній і утворюють дві діагоналі.
Рух №5

89-92

Дівчати перешикувалися в дві діагоналі. Комбінація № 11

93-96

Дівчата рухаються на зустріч одна одній, проходять плечем до плеча навколо одна одної і розходяться на дві діагоналі.

Рух №4.

97-104

Дівчата вишикувалися в дві діагоналі.

Комбінація № 12, № 13.

VIII фігура 8 тактів

105-106

Дівчата розходяться на дві діагоналі. Рух №4.

Хлопці виходять із зі куліс і стають поряд з дівчатами. Рух №4.

Один хлопець стає по центру, позаду сцени. Комбінація №14

107-112

Один хлопець продовжує комбінацію № 14.
Всі інші перешиковуючись в дві лінії; хлопці позаду, дівчата попереду.

IX фігура 8 тактів

113-120

Хлопці і дівчата стають і дві лінії позаду соліста. На останній такт перешиковуються в дві діагоналі.
Соліст виконує рух № 21

X фігура 8 тактів

121-128

Танцюючі стоять в двох діагоналях.
Соліст виконує рух № 20

XI фігура 28 тактів

3.3.2 Опис комбінацій

Комбінація №1 (2 такти)

1 такт - рух №3

2 такт - рух №13

Комбінація №2 (2 такти)

1 такт - рух №3

2 такт - рух №10

Комбінація №3 (4 такти)

1 такт - рух №23, рух №24

2 такт - рух №24

3 такт - рух №2

4 такт - рух №16

Комбінація №4 (4 такти)

1 такт - рух №23, рух №24

2 такт - рух №24

3 такт - рух №9

4 такт - рух №25, рух №10

Комбінація №5 (4 такти)

1 такт - рух №2

2-4 такти - рух №16
Комбінація №6 (2 такти)
1 такт - рух №27
2 такт - рух №29
Комбінація №7 (4 такти)
1 такт - рух №12
2 такт - рух №32
3 такт - рух №31
4 такт - рух №28, рух №6
Комбінація №8 (2 такти)
1 такт - рух №27, рух №1
2 такт - рух №26, рух №1
Комбінація №9 (2 такти)
1 такт - рух №28
2 такт - рух №30
Комбінація №10 (4 такти)
1-2 такти - рух №4
3-4 такти - рух №22
Комбінація №11 (4 такти)
1 такт - рух №22
2 такт - рух №2
3 такт - рух №22
4 такт - рух №33
Комбінація №12 (4 такти)
1-2 такти - рух №2
3 такт - рух №33
4 такт - рух №6
Комбінація №13 (4 такти)
1-2 такти - рух №22
3 такт - рух №35
4 такт - рух №34
Комбінація №14 (2 такти)
1 такт - рух №12
2 такт - рух №15
3.3.3 Опис рухів

Рух №1 Простий танцювальний крок (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення -- шоста позиція ніг.

На «раз» -- крок вперед правою ногою;

На «два» -- крок вперед лівою ногою. Ставати слід на всю ступню, починаючи крок з носка. Руки можуть бути в різних положеннях.

Рух №2 Перемінний крок (спільний для жінок і чоловіків).

Часто цей крок виконують, човгаючи ступнями ніг по підлозі. Тоді його називають «човгунець».

Вихідне положення -- третя позиція ніг.

На «раз» -- крок правою ногою вперед;

На «і» -- невеликий крок лівою ногою вперед;

На «два» -- невеликий крок правою ногою вперед;

На «і» -- пауза. Той самий рух виконується з лівої ноги.

Рух № 3. «Бігунець»

Виконується на один такт. Вихідне положення - шоста позиція ніг.

На затакт «і» - леди присісти на лівій нозі і, піднімаючи не високо в перед праву ногу, вільну в коліні, зробити нею широкий крок уперед, ніби пролітаючи в довжину.

На «раз» - опуститися на всю ступню правої ноги, коліно трохи зігнути. Носок спрямувати вперед за напрямком руху. Ліву ногу, вільну в коліні, підняти не високо в перед.

На «і» - невеликий швидкий крок уперед лівою ногою на низькі півпальці.

На «два» - невеликий швидкий крок правою ногою вперед на низькі півпальці. Ліва нога швидко проноситься вперед.

На «і» - зробити широкий швидкий крок лівою ногою, як на затакт «і».

Те ж саме з іншої ноги.

Рух №4 Проста доріжка (упадання) (спільна для жінок і чоловіків).

Вихідне положення -- третя позиція ніг.

На «раз» -- невеликий злегка «виворітний» боковий крок правою ногою праворуч на всю ступню, трохи присідаючи. Ліву ногу відірвати від підлоги і наблизити ступню заду до правої, трохи нижче кісточки; коліно злегка зігнути і спрямувати вбік, підйом вільний.

На «і» ліву ногу опустити позаду правої на півпальці, злегка випрямляючи її в коліні.

Рух № 5. «Подільський основний хід».

Виконується на один такт. Вихідне положення - шоста позиція ніг.

На «раз» - крок правою ногою з носка вперед.

На «і» - невеликий крок лівою ногою, поставити її поруч з правою на півпальці.

На «два» - крок правою ногою і легенько присісти на неї, водночас ліву ногу зігнути в коліні, підняти догори, носок витягнутий

На «і» - пауза.

Рух №6. «Присядка з винесенням ноги на каблук».

Виконується на два такти. Вихідне положення - перша позиція ніг.

На затакт «і» - невеликий стрибок угору.

1-й такт. На «раз-і» - з легкого за актового стрибка опуститися у глибоке присідання на півпальці обох ніг, коліна розкриті в сторони, руки на талії.

На «два-і» - підвестися з глибокого присідання.

2-й такт. На «раз-і» - винести праву ногу вправо на каблук, носком догори.

На «два-і» - пауза.

Рух № 7. «Доріжка»

Виконується на один такт. Вихідне положення - третя позиція ніг, права нога попереду.

На затакт «і» - ледь помітно звестися на півпальці лівої ноги, відокремлюючи праву

ногу від підлоги.

На «раз» - зробити невеликий «виворітний» крок правою ногою праворуч на всю ступню, злегка присідаючи. Ліву ногу відірвати від підлоги і ступню її наблизити позаду до правої ноги, трохи нижче кісточки. Коліно ледь зігнути і спрямувати вбік, підйом вільний.

На «і» - опустити ліву ногу позаду правої на півпальці, трохи випрямляючи її в коліні.

На «два» - повторюються рухи, що виконувалися на «раз».

На «і» - повторити рухи, що виконувалися на «і».

Рух № 8. «Па-де-баск» (тинок)

Вихідне положення - третя позиція ніг, права нога попереду.

На затакт «і» - злегка присісти на ліву ногу, піднімаючи не високо вперед праву ногу, вільну в коліні.

На «раз» - перескочити на праву злегка зігнуту в коліні ногу вперед. В момент перескоку права нога трохи відводиться праворуч, описуючи в повітрі невелику дугу. Ліва нога невисоко піднімається вперед, коліно вільне, підйом витягнутий, але не напружений.

На «і» - ступити лівою ногою на півпальці попереду навхрест правої ноги.

На «два» - поставити праву ногу позаду лівої на всю ступню, злегка згинаючи в колінах, ліву ногу підняти не високо вперед.

Так само рух виконується з другої ноги.

Рух № 9. «Оберт»

Виконується на один такт. Вихідне положення - третя позиція ніг, права нога попереду; руки в другій позиції.

На затакт «і» - трохи присісти на обох ногах.

На «раз-і» - зробити невеликий підскік на лівій нозі. Праву ногу перевести вправо-назад, одночасно повернути корпус на 180° праворуч.

На «два» - продовжуючи поворот корпуса. Опуститися на ліву ногу і поставити її позаду лівої, вагу корпуса перенести на праву ногу.

На «і» - закінчуючи поворот, приставити ліву ногу у третю позицію позаду правої і перенести вагу корпуса на ліву ногу.

Виконується поворот на 360°.

Рух № 10. «Віршовочка»

Виконується на один такт. Вихідне положення - третя позиція ніг, права нога попереду.

На затакт «і» - ледь підстрибнувши на лівій нозі, ковзнути вперед на низьких півпальцях, коліно вільне. Праву ногу зігнути в коліні, підняти попереду лівої ноги і перенести назад за ліву ногу; коліно спрямоване в бік і трохи вперед, підйом витягнутий, але не напружений.

На «раз» - опустити праву ногу на низькі півпальці позаду лівої ноги в третю позицію, коліно вільне або трохи зігнуте.

На «і» - ледь помітно підстрибнувши, ковзнути вперед на правій нозі. Ліву ногу підняти і перевести на зад за праву ногу, як на затакт «і».

На «два» - опустити ліву ногу на низькі півпальці позаду правої ноги, як на «раз».

На «і» - повторити рух, який виконувався на затакт «і».

Висновки

Зміни, які відбуваються в нашому суспільстві сприяють новому погляду на культурні цінності, сформовані історичними звичаями нашого народу. Так склалося, що український танець пройшов складний і тривалий етап свого розвитку. Ми з гордістю пишаємося за нашу країну, на якій зійшло це прекрасне древо народного мистецтва. Народ, який збагатив українську культуру, був дуже гуманним, морально витривалим, з міцним здоровим духом.

З кожним роком, український народний танець стає популярним не лише в нашій країні, а й за кордоном. Пояснюється це невичерпним багатством танцювальних барв, життєрадісним запалом, великою щирістю, тонким і м'яким гумором. Наявність яскравих побутових рис і особливостей, поєднаних з віртуозною технікою, надає українському танцю своєрідного колориту, а самобутні й виразні танці західних областей доповнюють і збагачують хореографічне мистецтво України.

Список використаних джерел

1. Бичко І.В., Бойченко І.В., Бойченко М.І., Бузький М.П., Табачковський В.Г. ОСОБЛИВОСТІ ПОБУТОВИХ ТАНЦІВ: Підручник для студентів вищих закладів освіти. - К.: Либідь, 2010.- 406 с.
2. Бердяев, Н.А. О назначении человека.-- М.:, 2009. Духовное производство.-- М., 1981.
3. Головаха, Є.І., Паніна, Н.В. Психологія людського взаєморозуміння. - К.:, 1989.
4. Ильин, Й.Н. Материальное и духовное в социальном развитии.-- К.:, 1986.
5. Ильин, Й.Н. Путь к очевидности. -- М.:, 1993.
6. Колодний, А.М. ОСОБЛИВОСТІ ПОБУТОВИХ ТАНЦІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ. Курс лекцій. - К.:, 2009
7. Пролеев, В.С. Духовность и бытие человека.-- К.:, 2008.
8. Причепій, Є.М., Черній, А.М., Чекаль, Л.А. Філософія: Підручник. - К.:, 2007
9. Уледов, А. К. Духовная жизнь общества.-- М.:, 2010.
10. Федотпова, В.Г. Практическое и духовное освоение действительности.-- М.:, 2009.